

RAADSBRIEF

Aan: Gemeenteraad Montferland

Onderwerp: Raadsbrief Motie Kunst en Cultuur

Portefeuillehouder: Wethouder Eleveld

Telefoonnummer: (0316) 291 407

Datum: 29-10-2024

Registratienummer: 24int01807

Geachte gemeenteraad,

Aanleiding

Op 4 juli 2024 heeft uw raad de motie 'Kunst en Cultuur' aangenomen. In deze motie wordt het college gevraagd de volgende punten voor te bereiden in 2025 nader uit te laten werken:

1. *Een goede inventarisatie van het kunsteigendom van de gemeente, inclusief overzicht van noodzakelijk eenmalig en structureel onderhoud.*
2. *Een inventarisatie van de kunst in openbare gebouwen zoals in scholen en na te gaan wat de staat is.*
3. *Afspraken te maken met eigenaren van openbare gebouwen hoe met de kunst om te gaan mocht een gebouw worden afgebroken.*
4. *Te (laten) onderzoeken op welke wijze op scholen in Montferland aandacht besteed kan worden aan de lokale cultuur waaronder ook streektaal en dialect.*
5. *ECAL, de Oudheidkundige Vereniging Didam en de Heemkunde Kring Bergh daarbij te betrekken.*
6. *Te onderzoeken hoe de gemeente actief middelen kan vrijmaken en extern verwerven voor kunst- en cultuureducatie van onze jeugd en nieuwkomers en actief het historisch besef onder de inwoners te versterken.*
7. *Benodigde middelen voor uitvoering in 2025 bij de begroting te presenteren zodat de gemeenteraad hierover een besluit kan nemen.*

In deze raadsbrief informeren wij u over de huidige stand van zaken van de genoemde punten, welke stappen er ondernomen kunnen worden en wat daarvan de consequenties zijn.

Acties en consequenties

Het punt uit uw motie met de grootste consequenties is punt 1. In deze raadsbrief besteden we daarom vooral aandacht aan het traject dat daarbij hoort. Op veel van uw andere genoemde punten is er in de gemeente en regio al veel georganiseerd. Graag houden we deze raadsbrief op die punten beknopt en verwijzen we u voor nadere toelichting naar de bijlage.

1. Een goede inventarisatie van het kunsteigendom van de gemeente, inclusief overzicht van noodzakelijk eenmalig en structureel onderhoud.

Er bestond nog geen dossier over kunstwerken in de openbare ruimte. In 2024 is er daarom ambtelijk tijd besteed aan het opstellen van een overzicht met de culturele kunstwerken die in de openbare ruimte staan. Uit die inventarisatie is gebleken dat voor veel kunstwerken niet vastgelegd is hoe het eigendom en het onderhoud geregeld zijn. Daarnaast is er geen budget gereserveerd voor het onderhouden van kunstobjecten en de standplaats daaromheen.

Juridisch gezien zijn objecten die geplaatst zijn op de grond van de gemeente ook eigendom van de gemeente, als er geen recht van opstal onder ligt. Deze gegevens zijn te raadplegen via het kadaster. Het kan zijn dat er ooit wel afspraken zijn gemaakt met de kunstenaar over eigendom, maar dat die niet goed juridisch zijn vastgelegd en daarom nu niet te achterhalen zijn. Advies is daarom een slag om de arm te nemen en in contact te treden met de kunstenaar waar mogelijk.

Om de onduidelijkheden over eigendomszaken en onderhoud van kunstwerken aan te pakken en een structurelere manier van beheer in de toekomst te verzekeren, zijn de volgende stappen wenselijk. De aanbeveling is dat deze stappen in twee fases worden uitgevoerd.

- **Fase 1:** een nulmeting, bestaande uit een inventariserend onderzoek naar eigendomsrechten en onderhoudsstaat:
 - Onderhoudsstaat van bestaande kunstwerken registreren.
 - Onderzoek in het kadaster en gemeentearchief naar eigendomsrechten van en afspraken over kunstwerken in de openbare ruimte.
 - Waar mogelijk in contact treden met de kunstenaar om eigendomsrechten nader te achterhalen.
- **Fase 2:** het opstellen van een beheer- en onderhoudsplan:
 - Een beheer- en onderhoudsplan voor alle kunstwerken opstellen, benodigde middelen daarvoor bepalen en meenemen in de begroting voor 2026.
 - Afspraken met het gemeentelijke team beheer openbare ruimte over het beheer en onderhoud van kunstwerken en het hierbij desgewenst inschakelen van een gespecialiseerde partij.

Externe expertise

Het document "[Stappenplan kunst in de openbare ruimte](#)", een publicatie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, biedt een leidraad voor het beheer en behoud van kunstwerken in de openbare ruimte. Advies is om in te zetten op regelmatige onderhouds- en conserveringsmaatregelen, gedetailleerde documentatie, waardering van kunstwerken, risicomanagement en professionele restauratie bij schade. Het stappenplan benadrukt het belang van een planmatige aanpak en de inzet van de juiste expertise om problemen te voorkomen en schade te beperken.

We hebben in Montferland momenteel geen capaciteit en expertise beschikbaar om een dergelijke inventarisatie naar kunstobjecten in de openbare ruimte en benodigd onderhoud op gedegen wijze uit te voeren. Dit vraagt specifieke kennis en een benodigde ureninzet. Het is daarom wenselijk om de opdracht aan een deskundige externe uit te besteden.

Gevolgen

Voor uitvoering van fase 1 verwachten we een budget van € 20.000 nodig te hebben. Binnen de cultuur is hier geen budget voor beschikbaar. Aangezien fase 1 deels in 2024 en deels in 2025 wordt uitgevoerd, verwachten wij dat deze extra uitgaven niet leiden tot een te rapporteren overschrijding op het programma 'jeugd, onderwijs en cultuur' in 2024. Wat nog nodig kan blijken in 2025 kan bij de 1^e tussenrapportage worden bijgeraamd. Het voorstel voor fase 2 kan worden ingebracht bij de kadernota en/of begroting van 2026.

Er is momenteel geen ambtelijke capaciteit voor aanvullende werkzaamheden. Waarbij er ook veelal sprake is van 'uitvoering' en niet van beleid. Ook vergt dit vraagstuk, zoals hierboven beschreven, gespecialiseerde kennis. Begeleiding en coördinatie daarvan vraagt ook (hoewel minder) tijd van ambtenaren: er zullen dus keuzes gemaakt moeten worden in welke andere werkzaamheden daarvoor plaats moeten maken.

2. Een inventarisatie van de kunst in openbare gebouwen zoals in scholen en na te gaan wat de staat is.

3. Afspraken te maken met eigenaren van openbare gebouwen hoe met de kunst om te gaan mocht een gebouw worden afgebroken.

Er is contact gezocht met scholen waarvan bekend is dat het gebouw zal worden afgebroken. Er is aandacht gevraagd voor bestaande kunstwerken. In de Mariaschool in 's-Heerenberg staat een Mariabeeld en een kunstwerk. De Galamaschool in 's-Heerenberg heeft een mozaïek kunstwerk. De directeur van beide scholen heeft aangegeven dat de kunstwerken goed bewaard zullen worden. Deze kunstwerken kunnen ook worden meegenomen in de bovengenoemde nulmeting uit de eerste fase.

4. Te (laten) onderzoeken op welke wijze op scholen in Montferland aandacht besteed kan worden aan de lokale cultuur waaronder ook streektaal en dialect.
5. ECAL, de Oudheidkundige Vereniging Didam en de Heemkunde Kring Bergh daarbij te betrekken.

Binnen het Cultuur- en Erfgoedpact Achterhoek, waar Montferland onderdeel van uitmaakt, is hier al aandacht voor. Voor nadere informatie: zie bijlage.

6. Te onderzoeken hoe de gemeente actief middelen kan vrijmaken en extern verwerven voor kunst- en cultuureducatie van onze jeugd en nieuwkomers en actief het historisch besef onder de inwoners te versterken.

Cultuureducatie voor jeugd wordt actief in de gemeente gestimuleerd. Dat gebeurt op verschillende manieren. Ook volgen nieuwkomers een participatieverklaringstraject, waarin er aandacht is voor het begrijpen van de Nederlandse en lokale cultuur. Hierover kunt u meer lezen in de bijlage.

7. Benodigde middelen voor uitvoering in 2025 bij de begroting te presenteren zodat de gemeenteraad hierover een besluit kan nemen.

Voor de uitvoering van punt 1 is een langer traject nodig. Fase 1, bestaande uit de nulmeting, wordt eerst uitgevoerd. We verwachten dat deze extra uitgaven niet leiden tot een te rapporteren overschrijding op het programma 'jeugd, onderwijs en cultuur' in 2024. Wat nog nodig kan blijken in 2025 kan bij de 1^e tussenrapportage worden bijgeraamd. Fase 2, bestaande uit het opstellen van een beheer- en onderhoudsplan, volgt later. De benodigde budgetten daarvoor kunnen worden ingebracht bij de kadernota en/of begroting van 2026.

Vervolgtraject

In het laatste kwartaal van 2024 gaan we van start met het werven van een gespecialiseerde partij die de nulmeting naar kunstwerken in de openbare ruimte kan uitvoeren. De uitkomsten van die nulmeting worden naar verwachting in het derde kwartaal van 2025 aan u voorgelegd, alsmede het vervolgtraject en de benodigde budgetten daarvoor. Verwachting is dat dit meegenomen kan worden in de begroting voor 2026.

Het voorgestelde traject betreft enkel de kunstwerken in de openbare ruimte. Gemeente Montferland heeft op dit moment geen overkoepelend cultuurbeleid en dus geen vastgestelde visie op kunst en cultuur. Desondanks is er wel veel georganiseerd – zowel lokaal als regionaal – en staan er meerdere ontwikkelingen op de planning. Het is bevorderlijk om de losse elementen van kunst en cultuur in de toekomst beter aan elkaar te verbinden in een cultuurnota, met één duidelijke visie op cultuur. Op dit moment zijn daar echter nog geen middelen en capaciteit voor beschikbaar. Als uw raad een overkoepelende cultuurnota wenselijk acht, zullen daar voor 2026 middelen voor vrijgemaakt moeten worden.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Montferland
de secretaris, de burgemeester,

B.F.M. Bootink

H.H. de Vries

